

De natuur kan niet voor zichzelf opkomen,
dus dat doen wij voor haar

HIDDE VAN KERSEN DIRECTEUR WADDENVERENIGING,
OVER PLASTIC VERVUILING IN DE WADDENZEE

Hidde van Kersen is gemakkelijk te herkennen als hij door de regen aan komt lopen. Hij draagt een helderblauwe regenjas met het logo van de Waddenvereniging op de rug. Sinds vijf jaar is hij directeur van deze vereniging, die al bijna vijfenveertig jaar opkomt voor de belangen van een van de allermooiste natuurgebieden ter wereld.

‘Het Waddengebied is in veel opzichten bijzonder,’ vertelt Hidde. ‘In Nederland is er geen enkel ander gebied waar de natuur zo haar vrije loop krijgt; het landschap ontstaat door eb en vloed. Er leven allerlei planten en dieren die uniek zijn voor Nederland: zeehonden, bruinvissen – maar er zijn ook zeepaardjes geweest.

Het Waddengebied is misschien wel het grootste natuurgebied van Europa; het strekt zich uit over delen van Nederland, Duitsland en Denemarken. Bovendien is het een van de grootste getijdengebieden ter wereld – een *wetland* – en is het cruciaal voor de vogeltrek. Via Siberië en via Canada vliegen miljoenen vogels over onze Waddenzee naar Afrika en terug. Voor hen is de Waddenzee de plek waar ze uitrusten, bijtanken en eten voor de rest van hun vlucht. Daar zijn wij verantwoordelijk voor, dat is iets waanzinnig moois.’

EEN KORTE GESCHIEDENIS

Je zou denken dat iedereen inziet dat zo’n prachtig en belangrijk gebied gekoesterd moet worden. Maar dat is in werkelijkheid anders.

‘De Waddenvereniging werd in 1965 opgericht om een plan van Rijkswaterstaat tegen te houden,’ legt Hidde uit. ‘Ze wilden het Waddengebied inpolderen en uitgeven als akkerbouwgrond. Wij zijn daar met succes tegen in verweer gekomen.

In de jaren zeventig groeide het besef dat het Waddengebied een heel bijzonder natuurgebied is, en in de jaren tachtig kwam de natuurwetgeving op gang, die resulteerde in de Natuurbeschermingswet. Inmiddels ligt er – ook binnen de Europese Unie – van alles vast over hoe het Waddengebied beschermd en zelfs verbeterd zou moeten worden. Toch gaat het in Nederland niet automatisch goed als je een natuurgebied op papier beschermt. Er gaat zo’n grote druk uit van de economie, dat de politiek die vaak voorrang geeft boven de natuur. Je hebt dus een vereniging nodig die de politici op de vingers tikt als ze te ver gaan.

De natuur kan niet voor zichzelf opkomen, dus dat doen wij voor haar.’

HET GEVAAR KOMT VAN VERSCHILLENDE KANTEN

‘De grootste bedreigingen voor de Waddenzee worden gevormd door de langzaam oprukkende industrie en de visserij.

Beetje bij beetje wordt steeds meer land van het Waddengebied afgesnoept om de industrie uit te breiden. De industrie wil steeds meer verscheppen en steeds dieper stekende schepen gebruiken, dus moet er steeds vaker en dieper gebaggerd worden. De lobby voor het uitbreiden van de industrie is – ook vanuit Den Haag zelf – erg sterk. Als je daar als kleine NGO tegen in het geweer komt, krijg je te maken met buitengewoon sterke tegenkrachten.

De visserij tast de Waddenzee aan doordat de garnalen- kokkel- en mosselvangst niet beperkt wordt. Mensen hebben er geen enkel idee van welke effecten dat soort visvangst op het natuurgebied heeft. Vanuit de visserij wordt over mosselen gedacht als over kilo’s vlees die je kunt opvissen, maar niemand denkt over de functie die een onbeschadigde mosselbank heeft voor het ecosysteem, over de functie van schelp- en

schaaldieren als organismen waar andere wezens van leven, over hun functie als waterzuiveraar of slibvasthouder... Bovendien worden op politieke gronden de belangen van de visserij vaak boven die van de natuur gesteld: de minister wil de achterban van zijn of haar partij niet verliezen en kiest er vaak voor toch een omstreden vergunning te verlenen. Als wij vervolgens een rechtszaak aanspannen en de rechter die vergunningen weer intrekt, is dat in ieder geval niet de schuld van de politieke partij.

Als je maar door blijft gaan met baggeren, met overbevissing en met de uitstoot van giftige stoffen – zoals microplastics – dan laat je een bijzonder natuurgebied verloren gaan.'

GESCHOKT

'Vorig jaar hebben we een Waddenwerkweekend georganiseerd.' Hidde denkt er met gemengde gevoelens aan terug. 'Het initiatief ging uit van een groep twintigers en dertigers uit onze achterban, die de handen uit de mouwen wilden steken. Honderdveertig mensen hebben dat weekend het afval uit het Terschellinger natuurgebied de Boschplaat verzameld. De hoeveelheid plastic die dat heeft opgeleverd, heeft me echt geschokt. Van de twintig kuub afval die we opraapten bestond zeker zeventig procent uit plastic dat voornamelijk van vissersschepen afkomstig was.

Het schokte me niet alleen dat al dat plastic daar lag. Het schokte me misschien nog meer dat het plastic daar bleef liggen, dat *niemand* – niet het gemeentebestuur, niet Rijkswaterstaat, niet de terreinbeheerders – zich verantwoordelijk voelde om dat afval uit een natuurgebied te halen. Al begrijp ik ook wel hoe dat komt. Het is heel veel werk om zo'n gebied op te ruimen. Het kost mankracht en geld. We moesten nota bene na het opruimen ook nog een dumpvergoeding betalen om het verzamelde afval weg te kunnen gooien!

Maar het meest ben ik nog wel geschokt door het feit dat mensen het kennelijk zo gewoon vinden dat er zoveel plastic ligt in een natuurgebied, op de punt van een eiland, waar praktisch geen mens komt.

Toch was het initiatief zelf geweldig geslaagd. Het is een manier waarop mensen iets voor de natuur kunnen doen – en ondertussen die natuur ook kunnen beleven. We zullen het zeker vaker doen.'

PLASTIC IN EEN ZEEHONDJE

De visserij, de industrie én de consumenten dragen ieder op hun eigen wijze bij aan het plasticprobleem in het Waddengebied. Want, zegt Hidde: 'Het is nog niet de drijvende soep uit de Stille Oceaan, maar plastic wordt een steeds groter probleem.

Wij komen de gevolgen van de plasticindustrie op verschillende manieren tegen. De Waddenzee is het bezinkputje van de Europese delta. De Rijn en de Maas komen in Nederland uit: het water dat via die rivieren in de zee terechtkomt, stroomt langs de Noordzeekust noordwaarts. Het eerste gat dat die stroom vindt is de Waddenzee, daar loopt een groot deel van het water weer naar binnen en neemt daarbij slib mee met allerlei stoffen erin, dus ook de plastics die verderop in Europa in de rivieren waren terechtgekomen.

We hebben een aantal dode dieren uit het gebied ontleed: een paar ganzen, een paar eenden, een zeehond en een paar vissen. In al deze dieren troffen we sporen van microplastic aan. In vogelasielen zien we dat vogels sterven omdat ze zich verslikken in plastic. Een andere bekende doodsoorzaak van vogels is dat ze plastic opeten, dat vervolgens in hun maag blijft zitten – ze denken daardoor dat ze een volle maag hebben, eten niet meer en sterven een hongerdood.'

LOBBYEN TEGEN DE AFVALGROEI

In de jaren dat Hidde directeur is van de Waddenvereniging, is de vervuiling in het gebied toegenomen – en voorlopig is het einde daarvan niet in zicht.

chemische industrie bepaalde beperkingen te kunnen opleggen in de stoffen die ze gebruiken bij de fabricage van consumentenproducten.’

Helaas levert even googelen het gegeven op dat juist plastics (polymeren) voorlopig nog zijn uitgesloten van de REACH-regelgeving – zelfs van de afgezwakte vorm.

NU ZELF AAN DE SLAG

‘Mijn ideaalbeeld is dat we geen juridische procedures meer hoeven te voeren omdat iedereen weet dat de Waddenzee waardevol is, en dat iedereen beseft dat zo’n natuurgebied voor je deur geen belemmering is voor economische groei, maar juist een kapitaal is waar je je voordeel mee kunt doen – ook economisch gezien. Havenautoriteiten, bedrijven en overheden hebben de mogelijkheid zich aan te passen aan de grenzen die de natuur hun stelt: dat is duurzaam leven.’

Hidde ziet zelf in dat het nog wel even zal duren voor de economie zover is, maar hij zal de moed nooit opgeven – daarvoor kan er nog te veel gebeuren.

‘Iedereen kan op zijn eigen manier bijdragen aan een oplossing,’ zegt hij. ‘Bijvoorbeeld door lid te worden van een club – door lid te worden van de Waddenvereniging – en daar geld, kennis, energie of tijd aan te donezen. Maar je kunt ook zelf bij politici kwesties onder de aandacht brengen, of via consumentenkeuzes – de keuze van de producten die je koopt, of juist laat liggen – aangeven dat je het niet eens bent met de manier waarop het nu loopt. Je kunt duurzame visserij steunen door duurzame vis te kopen. Je kunt je als toerist op een bepaalde manier gedragen – en je gedrag toelichten op de camping, in het hotel of in het restaurant waar je je bevindt. Zo vraag ik zelf tegenwoordig als ik ergens vis eet, waar die vis vandaan komt – en ik vind het raar als die kok dat niet weet. Ik heb tegen de burgemeester van Harlingen gezegd dat ik het vreemd vind dat je in Harlingen geen verse vis kunt kopen, terwijl daar de vissersvloot ligt.

Je hoeft niet alles zomaar te accepteren. Je kunt de wereld veel duidelijk maken door de manier waarop je je als consument of als burger gedraagt. Met dat soort geluiden kun je verandering teweegbrengen.’

‘De stranden in het Waddengebied worden steeds vuiler,’ beaamt Hidde. ‘Met name vanuit de visserij en *offshore* – de booreilanden – belandt er steeds meer materiaal op onze stranden. Daarnaast stroomt het plastic, zoals ik vertelde, ook vanuit het binnenland naar de Waddenzee.

We hebben vorig jaar meegedaan met een Europees project op de Noordzee, waar veel ongelukken gebeuren door aanvaringen met afval. Wij hebben de pleziervaart op de Noordzee een logboek meegegeven waarin ze niet alleen de mooie dingen noteerden die ze tegenkwamen – bruinvissen, tuimelaars, enzovoort – maar ook wat ze aan vervuiling zagen. Zo konden we een inventarisatie maken, en ook daaruit blijkt dat de hoeveelheid afval toeneemt.

Het is onmogelijk na te gaan waar elk stukje plastic in de zee vandaan komt; we kunnen niemand er persoonlijk op aanspreken. Wij kunnen het probleem alleen agenderen: duidelijk maken dat ergens boven aan de plasticproductieketen iets moet veranderen.

Onze strijd begint met het verkrijgen van kennis. We hebben zeer deskundige biologen en ecologen in huis, en we beschikken over een goed netwerk in de wetenschappelijke wereld: van specialisten in de kleinste bodemdierpjes tot experts in vertroebeling van zeewater. Zodra we goede argumenten verzameld hebben kunnen we de lobby in – of de rechtszaal.

Een van de lobbyprojecten waaraan we hebben meegedaan, heette REACH. REACH drong binnen de Europese Unie aan op een systeem van Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemicaliën. Dankzij die lobby is er – weliswaar in afgezwakte vorm – een Europese wetgeving ingesteld om de